

Maarif Modeli

-Sosyal Bilgiler Branşı Özelinde Yeni Müfredatın Değerlendirilmesi-

Bilindiği üzere Millî Eğitim Bakanlığı, sonbaharda yeni müfredat ile ilgili çalışmaların tamamlanmak üzere olduğunu ve sezon içerisinde ilan edileceğini açıkladı. “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” adını taşıyan bu yeni müfredat ve program, alanında çok sayıda akademisyen ve öğretmenin çalışması sonucunda tamamlandı ve taslak metin olarak sunuldu.

Taslak metnin sunulmasının ardından ise öğretmenlere ve eğitim bilimcilere görüşlerini rapor halinde sunmaları için fırsat verildi ve bir internet sitesi açıldı. Bu süreçte de yaklaşık 75 bin öğretmen, görüşlerini rapor halinde bildirdi.

Bununla birlikte Maarif Modeli hakkında taslağa çıktığı andan itibaren yapılan yorumların çoğu bilimsel ve objektif değil, politik oldu, maalesef. Kimi, yeni müfredattan Atatürk’ün çıkarıldığını bile söyleyebildi. Bir milyondan fazla kişinin indirdiği müfredat metinlerini kaç kişinin okuduğu ise ne yazık ki belirsiz.

Bakanlık, yeni müfredat doğrultusunda öğretmenlerin eğitilmesi amacıyla il ve ilçe bazında eğitici öğretmen yetiştirmek için toplamda beş gün, kırk saat süren bir eğitim yürüttü. Ben de bulunduğum İstanbul’un Ataşehir ilçesindeki Sosyal Bilgiler ve T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretmenlerini temsilen bu eğitime katıldım. Eğitim, 24 Mayıs’ta sona erdi. Önümüzdeki süreç içinde de kendi branşlarımızdaki öğretmenleri, buna göre eğitmeye başlayacağız.

Bu müfredatı ve programı anlamak için öncelikle “Öğretim Programları Ortak Metni”ni incelemek gerekiyor. Maalesef, müfredat hakkında az buçuk bilgi sahibi olan ya da kendi alanıyla ilgili kısmı okuyanlar, ortak metni okumadığı için yanılabilir.

Öncelikle yeni müfredat, beceri temelli bir programdır. Dolayısıyla ilk hedefi, öğrenciye belli bilgileri değil, belli becerileri, eğilimleri ve özellikleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu noktada “Bütüncül Eğitim Yaklaşımı” çerçevesinde yetkinlikler ve erdemler adını verdiği değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Ortak metin, bu becerileri; alan becerileri, kavram becerileri, fiziksel beceriler, okur yazarlık becerileri, sosyal duygusal beceriler; eğilimleri, benlik eğilimleri, entelektüel eğilimler, sosyal eğilimler; nitelikleri de huzurlu insan, huzurlu aile ve toplum, yaşanabilir çevre şeklinde sunup amacını “yetkin ve erdemli insan” şeklinde vermektedir.

Eski müfredatta kazanım olarak nitelendirilen konular, burada artık “öğrenim çıktısı” adını almaktadır. Tabii bu basit bir isim değişikliğinden ibaret görülebilir. Bununla birlikte yapısının da değiştiğini görüyoruz. Öğrenme çıktısı, öğrenme kanıtlarını (konuyla ilgili öğrencilere sunulacak görsel, belge, vb.) ve öğrenme-öğretme yaşantılarını içermektedir. Yaşantılar ise dersin işlenişidir.

Burada en önemli kısmın “öğrenme-öğretme yaşantıları” olduğunu görmemiz gerekiyor. Çünkü burası, sınıf içindeki uygulama alanıdır. Şimdiye kadar dersler, hep sınıfın ortalamasına göre işlenirdi. Yani sınıf ortalamasının üzerinde başarılı olanlar ya da konuyu çok iyi bilen öğrencilere “sen zaten biliyorsun” denilir, çok üzerlerinde durulmaz; sınıf ortalamasının altında olan öğrencilere ise “zaten dersle ilgisi yok” ya da “zaten anlamayacak” gibi düşüncelerle yaklaşıldı. Yeni müfredata göre ise sınıf seviyesinin üzerinde olanlara “zenginleştirme”, altında olanlara ise “destekleme” etkinlikleri yapılacak. Bu yeni müfredat, dersin işlenişini dört adımda ele alıyor. Bu dört adımın bütününe de “Farklılaştırma” adı verilmiş.

İlk olarak “*Temel Kabuller*” ile işe başlanacak. Temel kabuller adının verildiği bu adım, öğretmenin konuyla ilgili öğrencilerin bildiğini varsaydığı bilgilerdir. Mesela öğretmenin Atatürk’ün hayatını anlatmaya başlamadan evvel “Atatürk, 1881’de, Selanik’te doğmuştur” ön kabulü ile hareket etmesi, bununla ilgilidir. Ancak temel eğitimde, yaklaşık 11 milyon öğrencinin bulunduğunu göz önüne alırsak yüz binlerce öğrencimizin en temel bilgilerden yoksun olacağını da göz önüne almamız gerekir. İşte, bu durum düşünülerek ikinci adım olarak “*Ön Değerlendirme Süreci*” devreye giriyor. Bu adım, kısaca, öğrencinin konuya başlamadan önce bu konuda ne bildiğini öğrenmektir. Öğretmen, her ne kadar öğrencinin temel olarak bazı bilgilerinin olduğunu kabul ederek işe başlasa da bunu ölçmesi gerekir. Basitçe öğrenciye bir iki soru sorarak

bunu ölçebilir. Yine Atatürk'ün hayatı üzerinden örnek verecek olursak Atatürk'ün 1881'de, Selanik'te doğduğunu herkesin bildiğini varsayan öğretmen, varsayımının doğruluğunu ölçmek için bunu sınıfa sormalıdır ve "bütün öğrencilerin" bilgi seviyesini anlamalıdır. Bütün öğrencilere vurgu yapmamın üzerinde durmak istiyorum. Çünkü yeni müfredat, artık bir konuyu işlerken iki öğrenciye anlattırıp, üç öğrenciye etkinlik yaptırıp geçmeyi kabul etmiyor. Artık öğrenme sürecine bütün sınıf dahil edilmek zorunda. Bunun ardından üçüncü adım geliyor ki o da "Köprü Kurma" yani en basit şekilde, öğrencinin var olan bilgi ve becerileriyle yeni bilgi ve becerileri arasında bağ kurma olarak nitelendirilebilir. Böylece öğrencinin bilgi seviyesinde kopukluk yaşamaması istenmektedir. Zaten ortak metnin başında yer alan "Köklerden Geleceğe" sözü de doğrudan bununla ilgilidir.

Son adım ise "Öğretme-Öğrenme Uygulamaları"dır. Bu adım, ders içinde öğretmenin yapacağı bütün etkinlikleri kapsamaktadır. Bu da zenginleştirme ve destekleme uygulamalarıdır. Bazı öğrenciler vardır ki ders ya da konu hakkında öğretmen kadar ya da öğretmene yakın bir bilgisi vardır. Mesela Göktürkler anlatılırken sınıf seviyesinin üzerinde olan öğrencilerden zenginleştirme kapsamında "Orkun Yazıtları" hakkında araştırma yapmaları ya da akademik bir kitap okumaları istenebilir. Aynı şekilde sınıf seviyesinin altındaki öğrencilere de destekleme kapsamında film izletilebilir, tablo hazırlanabilir ya da ilgi çekici bir hikâyeye anlatılabilir ki ben genelde Kür Şad'ı anlatırdım. Öyle ki Kür Şad ve Göktürkler konusunda bu tür öğrencilerim, notları yüksek öğrencilerden daha bilgili oluyorlar.

* * *

Yeni müfredatın genel özelliklerine baktıktan sonra kendi alanıma geçebilirim. Sosyal Bilgiler ve T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine giren biri olarak kendi alanımdaki değişikliklerden söz edebilirim.

Bütün derslerde sadeleştirme yapılmıştır ve bu oran dersimiz için aşağı yukarı yüzde 35'tir. Öncelikle Sosyal Bilgiler dersimizde, bütün sınıf seviyelerinde altı öğrenme alanı (ünite) bulunmaktadır. Bunlar *Birlikte Yaşamak, Evimiz Dünya, Ortak Mirasımız, Yaşayan Demokrasimiz, Hayatımızdaki Ekonomi ile Teknoloji ve Sosyal Bilimler* adlarını taşımaktadır. Bunun yanında yine her sınıf seviyesinde beş saat, "Okul Temelli Planlama" yer almaktadır. İlk defa uygulanan "Okul Temelli Planlama" ise müzeler, doğal alanlar, vb. gibi okul dışında eğitimin yürütüleceği alanları ifade eden bir kavramdır.

Çıkarılan konulara gelecek olursak, "taslak metinden yola çıkacak olursak", öncelikle birçok konunun benzerleri ile bir araya getirildiği görülmektedir. Mesela beşinci sınıflardaki "SB. 5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder" konusu çıkarılmıştır. Bununla birlikte dördüncü sınıflardaki sosyal bilgiler dersi ile ilgili konulara ve beşinci sınıflarda da etkin vatandaş olabilmeyen önemine yönelik çıkarımlara yönelik konularla birleştirilmiştir.

Birçok konu da beceri ve eğilim kapsamında ele alınarak çıkarılmıştır. Mesela yine beşinci sınıflarda yer alan "SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklal Marşına değer verir" konusu çıkarılmış ancak "vatanseverlik değeri" kapsamında, bütün konuların içerisinde yer alması sağlanmıştır. Yani var olan programda, Mayıs ayında bir hafta (üç ders) olarak ele alınan bir konu, aslında bütün seneye yayılmıştır.

Bununla birlikte Sosyal Bilgiler dersimiz için en önemli değişiklik ise sanırım "Yedi Coğrafi Bölge" ile ilgilidir. Yeni müfredatta bu kaldırılmıştır ve bölge kavramı, iklim bölgesi, tarım bölgesi, sanayi bölgesi ya da yaşadıkları bölge (çevre) şeklinde belirtilmiştir. Mesela bu kapsamda beşinci sınıflarda "SB.5.2.1. Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme" konusu, yeni müfredata eklenmiştir.

Sekizinci sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi *Mustafa Kemal'in Hayatı, Birinci Dünya Savaşı, Millî Mücadele, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu ve İnkılaplar* olmak üzere dört ünite ve dört saatlik "Okul Temelli Planlama"dan oluşmaktadır. Maalesef ülkenin politik atmosferinden ötürü üzerinde en çok tartışılan ders bu olmaktadır.

Öncelikle "Mustafa Kemal'in Hayatı" ünitesi, şimdiye kadar genelde "Bir Kahraman Doğuyor" şeklinde ele alınır ve Atatürk'ün doğumu, ailesi, çevresi, okuduğu okullar, ilk askerî harekâtı gibi konular etrafında anlatılırdı. Şimdi ise derse, genel bir Atatürk biyografisiyle girilmektedir. Ders süresi ise sekiz ders saatinden (40X8), on ders saatine (40x10) çıkarılmıştır. Bu çok önemli bir gelişmedir.

İkinci ünite olan "Birinci Dünya Savaşı" ise önceden bağımsız bir ünite değil, "Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Adımlar" ünitesinin altında sadece beş ders saati (40x5) içerisinde anlatılmaktaydı. Yani Birinci Dünya Savaşı'nın nedenleri, çıkışı, Osmanlıların savaşa girişi, Çanakkale ve diğer cepheler ile Mondros Ateşkes Andlaşması için sadece beş ders saati vardı. Yeni müfredatta ise bu durum değişmiş, ayrı bir üniteye dönüşerek toplam on altı ders saatine (40x16) çıkarılmıştır.

Üçüncü ünite olan "Millî Mücadele" ise önceden "Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Adımlar" ünitesi ile "Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm" ünitelerine bölünmüştü ve toplamda 23 ders saati olarak yer almaktaydı. Bununla birlikte bu süre oldukça verimsiz bir şekilde "Ara Tatil" ve "Yarıyıl Tatili" ile bölündüğü için yeterli verim alınması zorlaşmaktaydı. Ayrıca Millî Mücadele'nin çok önemli bir yönü olan Doğu ve Güney cepheleri için toplam süre ise sadece iki ders saati (40x2) olarak verilmişti ki bunun ne kadar yetersiz olduğu ortadadır. Yeni müfredat ise başlı başına "Millî Mücadele" ünitesine yer vermiş ve süresini yirmi ders saati (40x20) olarak belirlemiştir.

Ayrıca 1908 yılında Osmanlıların Balkan topraklarının geleceği hakkında İngiltere ile Rusya arasında yapılan ve İkinci Meşrutiyet'in en önemli nedeni olan Reval Görüşmeleri, ilk kez temel eğitim seviyesinde müfredata girmektedir. Ayrıca "*Pontus-Rum meselesi, Sevk ve İskân Kanunu'yla ilişkili olarak asılsız Ermeni iddiaları*" (İTA.8.3.2.) ile mücadele kapsamında Pontus meselesinin ilk kez bu kadar güçlü bir biçimde müfredata girdiğini görüyoruz. Ermeni Meselesi, hep olsa da, ilgili konulara ayrılan zamanın azlığından ötürü yeterince işlenemiyordu. Ayrıca şimdiye kadar Tehcir olarak adlandırılan olayın, olması gerektiği gibi "Sevk ve İskân Kanunu" olarak adlandırılması da çok önemli.

Lozan Barış Andlaşması ise, bana göre, ilk kez bu kadar üst seviyede ele alınıyor. Şimdiye kadar sadece iki ders saati (40x2) olarak, yarı yıl tatilinin hemen ardından ele alınan konu, bu sefer adeta dersin tam merkezinde yer alıyor. Hem Millî Mücadele'yi sona erdiren bir barış andlaşması, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan hukuk metni olarak ele alınıyor. Zaten ünite olarak da Millî Mücadele ünitesinde değil, dördüncü ünite olan "Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılaplar" ünitesinde yer almaktadır. Lozan Barış Andlaşması ile ilgili olan Musul, Boğazlar, Yabancı Okullar, Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi, Osmanlı Borçları, Hatay'ın alınması gibi konular, bu bölümde ele alınmıştır ki hepsinin temeli olarak Lozan Barış Andlaşması verilmiştir. Lozan Barış Andlaşması'nın en çok tartışıldığı dönemde, ilk kez müfredatta bu kadar güçlü bir şekilde yer alması oldukça önemli bir durumdur. Bu noktada Şeyh Said İsyanı'nın müfredattan çıkarıldığı söylenmektedir. Doğrudur. Bağımsız bir konu olarak artık bulunmuyor. Ancak müfredatın esnek yapısı, Musul Meselesi'ni ele alırken Şeyh Said İsyanı'nın aktarılmasına bir engel çıkarmamaktadır.

Dördüncü ünite olan "Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılaplar" ünitesi ise on sekiz ders saati (40x18) kadar bir süreyi kapsamaktadır. Bundan önceki "Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye" ünitesi ise sadece on ders saati (40x10) kadar bir süreyi kapsamaktaydı. Ancak en çok konu başlığının ve konu başına düşen sürenin en az olduğu ünite de buydu. Bu yüzden de öğrenci ilgisinin en az olduğu ünite haline gelmiştir. Oysa, şimdi hem sadeleştirilmiş hem de süre arttırılmıştır. Sadeleştirme kapsamında çıkartılan *Türk Dış Politikası* ve *Demokratikleşme Çabaları* üniteleri ise bu ünitenin içerisine diğer konularla bütünleştirilerek eklenmiştir. Dış politika, yukarıda dediğim gibi tamamen Lozan çerçevesinde ele alınmıştır. Şimdi de Lozan ile bağlantı kurularak anlatılsa da şubat ayında Lozan'ı anlattıktan sonra mayıs ayında tekrar ele almak, aradaki bağlantıyı koparmaktaydı. Bu da öğrencinin zihninde Lozan Barış Andlaşması'nın önemini oturmasını engellemekteydi.

Bununla birlikte bu ünitenin en önemli kısmı, bütünlükçü bakış açısı içerisinde "Türk Modernleşmesi" kavramı çerçevesinde Atatürk devrimlerinin Osmanlı'da da gündeme geldiği ve tartışıldığı vurgusudur. Bu ise Atatürk devrimlerinin bir süreç içerisinde neden gerekli olduğu konusunda çok daha etkili olduğu gibi, sanki Atatürk'ün aklına bir anda geldiği şeklindeki düşüncenin ortadan kaldırılması ve Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bütün olduğu gerçeğini ortaya koymak üzere şekillendirilmiştir.

* * *

Elbette, bu programın da eleştirilmesi, değiştirilmesi gerekenleri yerleri vardır ve olacaktır. Ancak şimdiye kadar uyguladığım, incelediğim programlar içerisinde en iyisi olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Bana göre programın en önemli dezavantajı uygulanabilirliği olacaktır. Çünkü öğretmenin etkisini ve yükünü büyük ölçüde arttırmaktadır. Bu da ister istemez bazı meslektaşlarımızın kolaycılığa sapıp alıştıkları düzeni devam ettirmek istemelerine yol açabilir. Malum, bizde işler, alışkanlıklarla yürür. Ancak programın yarısının dahi uygulanabilmesi Türkiye’de eğitim alanında büyük bir adım atılmasını sağlayacaktır.

Bu yazıda temel eğitim yani ortaokul müfredatı üzerinden hareket ettim. Gönül isterdi ki lise tarih müfredatını da yazayım. Ancak kabul ederseniz ki bu durumda yazı çok daha fazla uzayacaktır. Bunun için de bir kitapçığa dönüşmesi gerekir. Kaldı ki, ben, “Ortaokul Sosyal Bilgiler ve T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri” üzerine eğitim aldım. Dolayısıyla başarıyla tamamladığım eğitim üzerinden yazmam daha uygun olurdu.

Kutlu Altay Kocaova, "Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Branşı Özelinde Yeni Müfredatın Değerlendirilmesi"

<https://www.fikirtepediya.com/tarih/maarif-modeli/> (Yayın Tarihi: 29 Mayıs 2024).